

Seksualiteit in de islam tussen dogma en dagelijkse praktijk

Aspecten van islamitische seksuele moraal

Mohamed Ajouaou*

Summary

In the Islamic tradition, sexuality is deemed dangerous, because of its socially disruptive potential. On the other hand, however, sexual desires and pleasures are acknowledged, even apart from procreation. A key concept is 'chastity', which should not be equated with the requirement that women remain virgins until marriage. This article gives an overview of Islamic sexual morality, discussing not only the teachings of the Qur'an and of Muslim scholars but also present-day reflections, as part of 'lived religion'. It focuses on controversial themes such as polygamy (or polygyny), female slaves, and homosexuality, and shows how present-day Muslims negotiate Islamic sexual morality, navigating 'between dogma and everyday practice'.

'I am aware that certain of my fanatical enemies will be shocked by my having composed a book of this kind. They will say, "He has acted contrary to his professions, and deviated from his chosen path." But I permit no man the privilege of ascribing to me motives, which were never mine.'

Met dit citaat besluit Abu Muhammad 'Ali Ibn Muhammad Ibn Sa'id Ibn' Hazm (994-1064) zijn boek *De ring van de duif: een verhandeling over de kunst en de praktijk van de liefde* (Ibn Hazm 1995, 200). Een literair boek dat in zijn geheel gewijd is aan de werking van liefde en seksualiteit bij de gewone (moslim) man en vrouw, uitgaande van zijn observaties in de praktijk. Wat hij zag, hoorde en omschreef, van platonische liefde tot (lichte) erotiek, kwam echter niet overeen met de officiële leer en het dogma binnen de islam. Men had bovendien helemaal niet verwacht dat deze beroemde theoloog, jurist en schriftgeleerde – en dus ook een representant van de Leer in het toenmalige islamitische Spanje – een dergelijk boek zou schrijven. Ibn Hazm was zich

* Mohamed Ajouaou is hoofd 'Islamitische geestelijke verzorging' bij het ministerie van Veiligheid en Justitie en universitair docent/sectieleider in de Faculteit der Godgeleerdheid, Vrije Universiteit Amsterdam en aan de Katholieke Universiteit Leuven.

terdege bewust van de spagaat tussen dogma en praktijk als het gaat om intimiteit, liefde en seksualiteit en van het ongemak om daarover te rapporteren. Dit ongemak probeerde hij op te lossen door te stellen dat hij slechts verslag deed van het dagelijks leven, door er in zijn boek regelmatig op te wijzen dat de moslim zich aan de richtlijnen van de leer aangaande liefde en seksualiteit dient te houden en door aan God vergiffenis te vragen voor zijn anders 'lichte zonde', namelijk die van het blootleggen van het gat tussen dogma en praktijk:

'If what I have said is not mere idle talk, for which no man shall be taken to task, yet my observations, God willing, shall prove to be pardonable peccadilloes. In any case they are hardly likely to rank as grave offences and abominations incurring Divine chastisement, nor do they count among those deadly sins specified in Holy Writ' (Ibn Hamz 1995, 200-201).

Deze discrepantie tussen dogma en praktijk kenmerkt de islamitische seksuele moraal. In deze verhandeling zal ik vanuit een islamitisch praktisch-theologisch oogpunt enkele aspecten daarvan schetsen. Met de islamitische praktische theologie doel ik hier op de doordenking van de praktijk van het religieus islamitisch geloofshandelen bij moslims. Ik beperk me tot het beschrijven van dit 'handelen' aan de hand van literatuurstudie en waargenomen casuïstiek.

In de islamitische leer wordt seksualiteit, in al zijn dimensies (in Arabische en islamitische lectuur wordt seksualiteit niet zelden aangeduid met of verzameld onder de term 'liefde') beschouwd als een duivel oftewel een vijand. Ongeremde seksualiteit heeft namelijk sociaal-ontwrichtende consequenties, zo luidt de redenering, en bovendien leidt de primair door lust (*shahwa*) gedreven impuls af van de oriëntatie op God en Zijn pad. Het is echter niet een vijand die vernietigd moet worden, zoals sociologe Fatéma Mernissi uiteenzet in haar boek *L'Amour dans les pays musulmans*. Zij ziet hier een belangrijk verschil met het christendom, dat seksualiteit juist zou wensen te vernietigen (Mernissi 2012, 106). Volgens haar is dit verschil onder meer te herleiden tot de grondleggers van de twee religies. Terwijl Jezus in de evangeliën wordt voorgesteld als aseksueel, zou de profeet Mohammed juist seksueel overactief zijn geweest: hij trouwde met meerdere vrouwen.

Hoewel de islam seksualiteit als een vijand beschouwt, streeft ze niet naar het vernietigen, maar slechts naar het beheersen en reguleren ervan. De centrale vraag in dit artikel¹ is: hoe tracht de islam seksualiteit in goede banen te leiden? Het antwoord op deze vraag zoek ik in de primaire bron van de islam:

de Koran. De vervolgvraag luidt: hoe doorslaggevend zijn richtlijnen in het dagelijkse leven van de moslims oftewel voor de geleefde islam (*lived religion*)?

Liefde en seksualiteit

Ofschoon seksualiteit in de islam een vijand wordt genoemd, wordt ze erkend als menselijke behoefte – niet alleen aan voortplanting, ook aan genot. De Koran gebruikt voor beide (genot oftewel erotiek en voortplanting) de metafoor van het bewerken van een ‘akker’, waarmee de vrouw bedoeld wordt: ‘Jullie vrouwen zijn een akker voor jullie. Komt dan tot jullie akker hoe jullie willen’ (Koran 2:223). Seksualiteit is een vijand die men moet insluiten binnen het huwelijksinstituut en waarvan men afhankelijk is om zijn geloof ten volle te volbrengen. De verwantschap tussen seksualiteit en huwelijk blijkt uit het koranische woord voor huwelijk: *nikāh* betekent zowel ‘trouwen’ als ‘vrijen’ en ‘seksuele gemeenschap’. In een overlevering van de profeet Mohammed wordt het sluiten van het huwelijk ook beschouwd als de realisatie van ‘de helft van het geloof’ of ‘de helft van de religieuze verplichtingen’ (*nisf al-din*).² Onbeheerste seksualiteit – dat wil dus zeggen buiten het huwelijksinstituut – wordt in de Koran (17:32) ‘iets gruwelijks’ (*fāhisha*) genoemd, vanwege de mogelijke consequenties. Andere islamitische bronnen, zoals de Hadith (uitspraken van de profeet³), exegetische werken en het islamitische recht besteden veel meer aandacht aan het beheersen van seksualiteit. Zo zijn veel moslimgeestelijken geobsedeerd door seksualiteit en daaraan gerelateerde thema’s, soms tot obsessie aan toe. Een belangrijke rol speelt daarbij de associatie van het beheersen van seksualiteit met controle over de lichamelijke van de vrouw. De aandacht voor seksualiteit is in die zin gerelateerd aan het gendervraagstuk. Regelmatig verschijnen opmerkelijke fatwa’s (opinions van islamitische geestelijken) die deze obsessie illustreren – bijvoorbeeld een verbod op het kopen of in huis hebben van wortels, komkommers, bananen en dergelijke, vanwege het gevaar dat ze, vooral bij vrouwen, seksuele lust zouden opwekken.

De islamitische seksuele moraal tracht seksualiteit niet alleen te reguleren door middel van het huwelijk maar ook door middel van een bredere notie, die ten grondslag ligt aan die institutie: kuisheid. Dit begrip staat centraal in deze bijdrage: ik zal uiteenzetten wat de leer erover meldt en hoe het wordt ‘geleefd’ in de alledaagse praktijk.

Kuisheid, grondslag van een seksuele moraal

De meest uitgesproken koranverzen over beheersing van seksualiteit staan in soera 23. Dit hoofdstuk draagt de titel ‘De gelovigen’ en schetst het profiel van een (goede) gelovige. Het vangt als volgt aan:

‘Het zal de gelovigen welgaan, die in hun salaat deemoedig zijn, die geklets midden, die de zakaat opbrengen en die hun schaamstreek kuis bewaren, behalve bij hun echtgenotes of slavinnen waarover zij beschikken, dan valt hun niets te verwijten, maar zij die meer dan dat begeren, zij zijn het die overtreden’ (Koran 23: 1-7).⁴

Als een van de eerste kenmerken van gelovigen wordt hier dus genoemd dat zij ‘hun schaamstreek kuis bewaren’. ‘Kuis bewaren’ moet hier worden gelezen als ‘zich behoeden voor overspel’, gelet op de context van het daaropvolgende vers: ‘behalve bij hun echtgenotes of slavinnen’ (waarover straks meer). Met het aanvoeren van kuisheid als een van de kerncriteria voor een (goede) gelovige, plaatst de Koran kuisheid centraal in de islamitische religiositeit. Door kuisheid in één adem te noemen met het deemoedig verrichten van het gebed (salaat) en het vermijden van geklets wordt het namelijk onderdeel van de religieuze praxis – het uitwendige aspect van de religie. Deze behelst in de islam enerzijds het opvolgen van geboden (bijvoorbeeld het gebed of het geven van aalmoezen) en anderzijds het respecteren van verboden. ‘Kuisheid bewaren’ lijkt in het bovengenoemde vers een gebod, maar feitelijk verwijst het naar een verbod, zoals verwoord in een ander koranvers: ‘En jullie mogen geen ontucht [*zina*, overspel] benaderen. Dat is iets gruwelijks en een slechte manier van doen’ (Koran 17:32).

Zina als gruwel is ook één van de zogenaamde hoofdzonden (*al-kabā’ir*). In de Koran zelf worden voor bewezen *zina* sancties, zoals zweepslagen, voorgeschreven. De sociale sancties deden daar nog een schepje bovenop. In de vroege islam heerste de overtuiging dat ‘*zina*-kinderen’ (in de volksmond: kinderen van overspelige vrouwen) het paradijs niet zouden betreden en dus gelijk waren aan ongelovigen (*kuffār*). Ook mochten ze, als minderwaardige ‘burgers’, niet als getuige optreden. Deze zware erfenis zouden ze zeven generaties lang moeten dragen (Van Ass 1990, 45).

Juist omdat de zonde van overspel zulke serieuze consequenties kan hebben, wringen moslims zich in allerlei bochten om seksuele relaties buiten het huwelijk religieus te legitimeren, bijvoorbeeld door het creëren van het zogeheten ‘genotshuwelijk’ (*nikāḥ al-muṭ’a*, onder de shiïeten), ‘gemakshuwelijk’

(*zawādj al-miysār*, onder soennieten) of *fātiha* huwelijk: een informeel huwelijk waarbij wordt volstaan met het inzegenen ervan door het openingshoofdstuk van de Koran uit te spreken. In zijn boek *Halal prostitutie, het moderne huwelijksinstituut in Egypte, Saudi Arabië en Iran* heeft de socioloog Abdallah Kamal (1997) uiteengezet hoe zulke ‘huwelijken’ in hun werk gaan, en aangetoond dat ze verkapte vormen van prostitutie zijn. Genotshuwelijk, gemakshuwelijk en vergelijkbare informele verbintenissen – waarvan de duur varieert van een dag tot enkele maanden – draaien om betaalde seks, maar worden religieus gelimiteerd om gewetensproblemen te voorkomen of sociale controle te omzeilen. Bij het sluiten van zo’n verbintenis hoeft in principe geen derde betrokken te worden; de partners kunnen volstaan met het zelf uitroepen van hun huwelijk, bijvoorbeeld door het ondertekenen van een vooraf ingevulde ‘huwelijksacte’. Dit druist in tegen het huwelijk zoals de Koran het bedoeld heeft: een transparante, duurzame, ‘solide overeenkomst’ tussen echtelieden (Koran 4:21). Overigens is het niet uitgesloten dat een dergelijke verbintenis wordt aangegaan door een verliefd paar dat – alvorens daadwerkelijk, openlijk te trouwen – voor zichzelf een (seksuele) proefperiode of ‘verkering’ in het leven wil roepen.

Ondanks het religieuze verbod plegen moslims toch vaak openlijk *zina* (overspel). Deze discrepantie tussen het leven en de leer wordt in het islamitisch theologisch discours *al-taṭbī’* (normalisatie van de overtreding van het verbod) genoemd. Zo bleek in Marokko dat maar liefst zestig procent van de jongens ooit seksueel contacten heeft gehad met een prostituee.⁵ In discussies op sociale media bleken velen van mening dat dit te wijten zou zijn aan het verbod op trouwen met minderjarige meisjes: in 2004 verhoogde de Marokkaanse regering de wettelijke minimumhuwelijksleeftijd naar achttien jaar. De in Nederland woonachtige schrijver Fouad Zouiriq daarentegen schreef een oproep aan de Marokkaanse overheid (gepubliceerd door Hesperess.com in september 2013) om prostitutie te legaliseren. Ondanks religieuze bezwaren is dit fenomeen namelijk wijdverspreid, zo betoogde Zouiriq; legalisering zou bijdragen tot meer respect voor de persoon van de prostituee, tot het beperken van de zwarte economie en van de gezondheidsproblemen waartoe ongecontroleerde prostitutie leidt. Het is niet onaannemelijk dat vele moslims zich kunnen vinden in dit standpunt, ook al is het mijlenver verwijderd van het dogma.

De algemene bepaling ‘kuisheid bewaren’ wordt in de Koran verder uitgewerkt in een aantal noties. Twee noties daarvan worden genoemd in bovenstaande koranverzen, namelijk polygamie en slavinnen. Twee andere noties zijn impliciet, namelijk die over maagdelijkheid en over homoseksualiteit. Ik

neem ze hier onder de loep, en belicht opnieuw het verschil tussen dogma en praktijk.

Polygamie

In het vers ‘behalve bij hun echtgenotes’ verwijst de Koran naar een meervoud, dus naar polygamie. Het aantal toegestane echtgenotes is elders in de Koran vastgesteld op maximaal vier vrouwen: ‘Trouwt dan met zoveel vrouwen als jullie goeddunkt, twee, drie of vier’ (Koran, 4:3). Direct aansluitend aan dit vers voegt de Koran een beperking toe: ‘Maar als jullie vrezen [haar] niet rechtvaardig te kunnen behandelen, dan maar één of met slavinnen.’ Toch wordt polygamie door de orthodoxie systematisch verdedigd als een onvoorwaardelijk recht van de man. Daarbij beroept ze zich erop dat dit een goddelijke permissie (*rukhsa*) voor de man zou zijn. Zo’n *rukhsa* hoeft weliswaar niet ten uitvoer gebracht te worden, maar het geldt volgens het dogma onvoorwaardelijk. Verder dient opgemerkt te worden dat de Koran het huwelijk beschouwt als een toekomstbepalende zaak (*amr maṣṣīrī*) tussen echtelieden (Koran 4:21). Dat betekent dat polygame huwelijken gelijkwaardig, legaal en transparant moeten zijn, en dat de rechten van de betrokkenen daarin moeten zijn gewaarborgd. Sluiproutes zoals genotshuwelijk, gemakshuwelijk en *fatiha*-huwelijk zijn daarom verwerpelijk.

De praktijk van polygamie verschilt van land tot land. In islamitische landen waar een strikte interpretatie van de leer wordt toegepast, zoals Saoedi Arabië en de golfstaten, geldt de *rukhsa* op polygamie onvoorwaardelijk en is seksueel verkeer buiten het huwelijk strafbaar. In seculiere islamitische landen zoals Tunesië en Turkije is polygamie juist bij wet verboden. *Hespress.com* kopte op 7 januari 2014: ‘Tunesische vrouwen halen het verbod op polygamie binnen en wachten op gelijkheid in het erfrecht.’⁶ Na de Arabische lente namelijk werd het verbod op polygamie weliswaar ter discussie gesteld door islamisten, maar de regering hakte de knoop door: de nieuwe Grondwet handhaafde het verbod. Intieme relaties voor of buiten het huwelijk zijn, mits vrijwillig niet strafbaar in Tunesië en Turkije. Zo zal een hoteleigenaar daar, anders dan in de eerdergenoemde landen, gasten bij het inchecken nooit naar een huwelijksacte vragen – en in Istanbul zijn in het openbaar zoenende jongens en meisjes een normaal verschijnsel. In Marokko is de wet aangaande polygamie in 2004 aanzienlijk verscherpt: sindsdien gelden er strikte, voor velen vrijwel onmogelijke voorwaarden voor het trouwen met een tweede vrouw zoals de nadrukkelijke instemming van de eerste vrouw en waarborgen

voor de materiële rechten (op levensonderhoud en onderdak, bijvoorbeeld) van beide echtgenotes.

Opvallend is ook dat volgens de *Mudawwana*, het Marokkaanse familie-recht, het huwelijk sindsdien niet meer ‘enkel als sacraal verbod gericht op duurzaamheid en kuisheid, maar een affectieve, harmonieuze relatie tussen twee gelijkwaardige partners’ wordt gezien (Talhaoui 2005). Deze ‘desacralisatie’ van het huwelijk, zoals Fauzaya Talhaoui (2005) het omschrijft, plaatst huwelijkse seksualiteit in een ander daglicht. Seksuele relaties buiten het huwelijk blijven formeel strafbaar, maar de wet houdt niet tegen dat deze voorkomen, en de protesten ertegen worden steeds luider. In juni 2016 publiceerde de ‘Democratische Vereniging voor Marokkaanse Vrouwen’ een protestbrief waarin ze eiste elke vrijwillige seksuele relatie tussen volwassenen uit het strafrecht te halen.⁷⁸ Een van haar argumenten was het feit dat strafbaarheidsstelling in de praktijk niet effectief is gebleken. Ook de Socialistische Partij pleit voor het legaliseren van vrijwillige seksuele relaties buiten het huwelijk – en het strafbaar stellen van polygamie. Het grootste islamitische land ter wereld, Indonesië, lijkt zich wat seks buiten het huwelijk betreft in een soortgelijke situatie te bevinden als Marokko. Regelmatig berichten media over de ‘jacht [van de politie] op niet getrouwde stellen in hotels’⁷⁹, waarbij na verhoor een waarschuwing, proces-verbaal of ergere straffen worden uitgedeeld.

In westerse landen is polygamie bij wet verboden maar tot mijn verrassing heb ik gemerkt dat het sluiten van een informeel, religieus huwelijk met een tweede partner ook aanhang vindt onder de jongere generatie moslims – zelfs onder sommige vrouwen. Zo stelde een jonge getrouwde vrouw mij per e-mail de volgende vraag: ‘Is het in deze tijd mogelijk om een tweede vrouw erbij te hebben? Zo ja: wat zijn dan de regels hiervoor? Zo nee: waarom niet?’ Ik had haar ontmoet in een moskee waar ik een voordracht gaf – en vermoed dat haar echtgenoot de kwestie met haar had besproken. Sommige vrouwen verzetten zich ertegen dat hun man een tweede vrouw wil nemen. Zo zat ik eens in de auto met een bekende imam, die beschikbaar is voor telefonische consultaties. Hij werd gebeld door een vrouw wier man een tweede vrouw leek te hebben, in Marokko. (Zoals gezegd is dat tegenwoordig alleen toegestaan met uitdrukkelijke toestemming van de eerste echtgenote.) De vrouw was radeloos, zo maakte ik uit de conversatie op, en vroeg wat de regels hiervoor waren. Na een lang gesprek, waarin de imam zo veel mogelijk informatie boven tafel probeerde te krijgen, was zijn antwoord beslist: ‘Dus wat betreft de kwestie en de vraag is het antwoord: niet doen. U ziet dat de man, zeer waarschijnlijk, uw rechten zal schenden.’ De imam doelde erop dat de man moet voldoen aan een belangrijke voorwaarde die in de Koran wordt genoemd: rechtvaardig zijn.

Slavinnen

In de Koran komt slavernij en het omgaan met slaven en slavinnen voor. De strekking van deze koranverzen is vaak het bevrijden van (mannelijke) slaven als boetedoening voor, of het afkopen van een zonde (Koran 4:92, Koran 90:13). Er is in de Koran geen aansporing om slaven te houden maar hooguit een aanwijzing hoe om te gaan met slavernij uit de pre-islamitische tijd. Ook in de islamitische orthodoxie werd slavernij al lang geleden afgekeurd. In principe geldt dit ook voor slavinnen, *al-djawārī*, die genoemd worden in soera 23: de zinsnede ‘behalve bij hun echtgenotes of slavinnen waarover zij beschikken’ verwijst naar de context van het ontstaan van de islam waarin het als slavinnen bezitten van vrouwen praktijk was. Het ligt dus niet voor de hand dat moslims dit vers vandaag de dag nog interpreteren als een uitnodiging om slavinnen te bemachtigen. Toch lijkt dit voor degenen die een letterlijke interpretatie van de Koran voorstaan niet geheel uitgesloten. Zo berichtte *Hespress.com*:

‘Een vooraanstaand leider in de politieke partij al-Baḥrī al-Djalaṣī wil terug naar het systeem van slavinnen. Volgens hem moet iedere getrouwde man een slavin naast zijn vrouw hebben om van haar te genieten [...]. Al-Djalaṣī, bekend van zijn kritiek op seculieren in Tunesië, riep [de regering] op tot het toestaan van [deze vorm van] polygamie en waarschuwde voor wat hij noemt “het gevaar van atheïsme in het land”’.¹⁰

Zowel voor- als tegenstanders lieten op het website forum van zich horen. Een voorstander van het bezitten van *al-djawārī* schreef:

‘Er is, gelet op het feit dat de islamitische religie dit [slavinnen] niet [openlijk] afkeurt, niets mis mee. Het gaat erom dat we geen overspel plegen. Ik ben het met deze constructie eens en ik ben ook voor polygamie als de man het zich financieel kan permitteren en rechtvaardig is in zijn omgang met zijn vrouwen.’

Een tegenstander, met het pseudoniem *Rifi walakin amazighī*, vindt juist dat de islam steken liet vallen door deze constructie niet ondubbelzinnig te verwerpen en te verbieden. Hij stelde spottend:

‘De slavernij is in islamitische landen afgeschaft door het koloniale Westen. Als de islam werkelijk tegen slavernij zou zijn, dan zou hij die onomwonden hebben verboden zoals dit het geval is bij het verbod op varkensvlees. Het is andersom:

de islam moedigt slavernij aan door mensen aan te sporen op *jihād* te gaan om slavinnen als buit te krijgen; en als ze sterven worden hun *hur al-'in* [mooie maagden] in het vooruitzicht gesteld.'

Dat het concept 'slavinnen' als vorm voor het bedrijven van seks nog niet geheel verdwenen is, blijkt ook uit het handelen van strijders van de Islamitische Staat (*Da'ish*) in Syrië en Irak. Zij bliezen dit fenomeen nieuw leven in door niet-islamitische vrouwen, zoals Yezidi's, of vrouwen uit islamitische minderheden aan deze praktijk te onderwerpen. Op *social media* lieten IS-strijders daarvan beelden zien.

Homoseksualiteit

In soera 23 spreekt de Koran over echtgenoot en echtgenotes, daarmee kennelijk aangevend dat het huwelijk en seks moeten plaatsvinden in heteroseksueel verband. Homoseksualiteit, homoseksuele handelingen en homo-erotiek lijken dus te worden afgekeurd. Vorig jaar ging zelfs het gerucht dat in Saoedi-Arabië een racepaard tot de dood veroordeeld zou zijn omdat het homoseksuele neigingen vertoonde.¹¹ Overigens lopen de discussies over homoseksualiteit en homo-erotiek door elkaar. Het verschil tussen beide is, dat het eerste verwijst naar een vaste oriëntatie als behorend tot de identiteit van een individu, terwijl homo-erotiek veeleer verlangens en een handelingen aanduidt. Homo-erotiek is een verschijnsel dat volgens talloze onderzoeken ook onder moslims veel voorkomt. In het verleden was het niet ongewoon dat jonge knapen (*ghilmān*, enkelvoud *ghulam*) dienstdeden als seksobject voor – in de regel getrouwde – mannen (Zubaida 2011, 20-23). Net als bij andere verboden wordt wat homo-erotiek betreft onderscheid gemaakt tussen de handelingen zelf en het publiekelijk uitkomen daarvoor. Op de website *vragenenislam.com* vinden we een aanwijzing van deze denkrichting. Op de vraag (5 mei 2012) 'Kan een homo/lesbienne ook moslim zijn of is dit onmogelijk?' wordt een antwoord gegeven dat als volgt eindigt: '...wanneer iemand homoseksuele handelingen verricht en dit gerust iedereen vertelt zonder zich hier ongemakkelijk bij te voelen en daarbij dit als zijnde normaal beschouwt, [dan] is er geen twijfel over mogelijk dat er iets goed mis is met zijn Islam.'¹²

In de praktijk wordt dus heftig gediscussieerd over het dogma van het verbod op homoseksualiteit. Het komt steeds vaker voor dat homoseksuele moslims, die zowel hun islamitische identiteit als hun seksuele geaardheid benadrukken, acceptatie en respect opeisen. In Nederland zijn stichtingen

Maruf en Yoesuf bekende boegbeelden van deze trend. In Frankrijk treden, sinds de legalisering van het homohuwelijk, ook moslims in het huwelijk, al waren dat tot nu toe steeds mannen die met niet-moslims trouwden.¹³ Homoseksuele moslima's s komen vaak minder in beeld.¹⁴

Verrassend genoeg blijkt dus ook onder moslims, geheel tegen de gevestigde orde van religieuze autoriteiten in, een rationele discussie op gang te komen over de aard en acceptatie van homoseksualiteit. Ahmed 'Aṣīd, een bekende Marokkaanse secularist en activist, publiceerde een artikel getiteld 'Homoseksualiteit tussen religieuze normen en de universele waarden': een oproep om homoseksuelen te accepteren in plaats van hen te discrimineren. Op deze oproep verscheen een reactie van imam Sharif al-Sulaymani van de Marokkaanse moskee in Roosendaal, die het traditionele religieuze standpunt vertolkte.¹⁵ Naast bijval kreeg hij ook kritische reacties, die de kwetsbaarheid van de klassieke religieuze redenering over homoseksualiteit blootlegden. Critici pleitten in hun reacties in ieder geval voor het respecteren van individuele vrijheden, ook met betrekking tot seksuele voorkeur, en wezen erop dat homoseksualiteit geen afwijking of ziekte is maar een natuurlijk verschijnsel – iets wat de homoseksueel overkomt, waar hij niet voor kiest, en wat ten slotte iets is wat God heeft geschapen.

Besluit

Een laatste aspect van 'kuisheid bewaren' betreft de kwestie van maagdelijkheid. Het bewaren van kuisheid wordt beschouwd als een gebod om maagd te blijven tot het officiële huwelijk; iets wat in de praktijk echter alleen van vrouwen wordt geëist. Dit is tekenend voor een tegenstrijdige seksuele moraal onder moslims, en een afwijking van het dogma, dat in principe gender-neutraal is. Aangezien moslimmannen in het algemeen verwachten dat hun vrouw als maagd het huwelijk ingaat, laten veel ontmaagde moslima's hun maagdenvlies operatief herstellen.

Uit het gebod 'kuisheid bewaren' wordt dus een heel stelsel van aanverwante geboden en verboden afgeleid die tezamen de basis leggen van de islamitische seksuele moraal. In de praktijk zien we dat individuele moslims op verschillende manieren het dogma rond deze seksuele moraal omzeilen, nuanceren en afzwakken. Het onlangs afgeronde onderzoek dat ik mede heb begeleid (scriptie) van studente Islam en Arabisch, Sara Achahchah, 'Liefdesrelaties. Romantische relaties onder jonge Marokkaans-islamitische vrouwen in Nederland binnen het licht van islamitische normen en waarden

in hun gemeenschap' biedt een interessante illustratie van deze ontwikkeling. Het veldonderzoek laat zien dat de jonge generatie moslims veel verder gaat met experimenteren op seksueel gebied dan het dogma voorschrijft (alleen afspreken, (verliefd) raken, intiem met elkaar zijn tot zoenen). Tegelijkertijd, en dat geldt vooral voor moslimvrouwen, laat het onderzoek zien dat kuisheid nog steeds hoog in het vaandel staat bij deze generatie. Met name penetratie wordt gezien als een kritische grens die zoveel mogelijk vermeden dient te worden voor het huwelijk, hetgeen niet altijd lukt, aldus de respondenten (Achahchah (2016)).

Noten

- 1 Zie ook mijn boek *Wie is moslim? Geloofen secularisatie onder westerse moslims* (Ajouaou 2014).
- 2 Vertelling Al-Tabarani. <http://fatwa.islamweb.net/>, fatwa nummer, 106368.
- 3 Opgemerkt dient te worden dat de uitspraken van de Profeet meer dan honderd jaar na zijn dood zijn verzameld en gedocumenteerd, waardoor twijfel is ontstaan over de authenticiteit van veel uitspraken daarvan. (Zie A. Yassin 1998, 25.)
- 4 Salaat (het rituele gebed) en zakaat (het geven van aalmoezen) zijn twee van de vijf 'zuilen van de islam'.
- 5 I. Karim, *dirāsa dawliyya: 60% mina al-maghāriba yu'āshirūna al-'ahirt* (internationale studie: 60% van de Marokkaanse jeugd heeft seks met prostituees), [Hespress.com/societe/96128.html](http://hespress.com/societe/96128.html), 11 december 2013.
- 6 [Hespress.com/international/104161.html](http://hespress.com/international/104161.html), 7 januari 2014.
- 7 M. Raji, *Djam'ia Maghribiyya tuṭālibu bi raf' al-tadjirīm 'ani al-'alaqāt al-djinsiyya al-ridha'iyya* (Marokkaanse vrouwenorganisatie vraagt om opheffen van strafbaar stellen van vrijwillige seksuele relaties), *Hespress*, 25 juni 2016.
- 8 M. Raji, *Djam'ia Maghribiyya tuṭālibu bi raf' al-tadjirīm 'ani al-'alaqāt al-djinsiyya al-ridha'iyya* (Marokkaanse vrouwenorganisatie vraagt om opheffen van strafbaar stellen van vrijwillige seksuele relaties), *Hespress*, 25 juni 2016.
- 9 Zie *De Telegraaf*, 27 juni 2016: http://www.telegraaf.nl/buitenland/26092785/___Jacht_op_ongehuwde_stellen_Indonesie___html
- 10 <http://hespress.com/international/93713.html>, 13 januari 2013.
- 11 <https://www.truthorfiction.com/saudi-arabian-racehorse-executed-for-being-homosexual/>
- 12 <http://vragenenislam.com/kan-een-homolesbi-ook-moslim-zijn-dit-onmogelijk>.
- 13 [Hespress.com/marocains-du-monde/97082.html](http://hespress.com/marocains-du-monde/97082.html), 23 december 2013.
- 14 Vergelijk K. Arib (2011) over lesbische vrouwen uit Irak, Egypte en Marokko.
- 15 [Hespress.com/writers/207301.html](http://hespress.com/writers/207301.html), 13 mei 2014.

Literatuur

Achahchah, S. (2016),

Liefdesrelaties. Romantische relaties onder jonge Marokkaans-islamitische vrouwen in Nederland binnen het licht van islamitische normen en waarden in hun gemeenschap (ongepubliceerde scriptie), Universiteit Utrecht, onder begeleiding van Margreet van Es & Mohamed Ajouaou.

Ajouaou, M. (2014),

Wie is moslim? Geloof en secularisatie onder westerse moslims, Zoetermeer: Meinema.

Arib, K. (2011),

Allah heeft ons zo gemaakt. Liefde tussen vrouwen, Amsterdam: Balans.

Ass, J. van (1990),

‘Ilm al-Kalām wa al-mudjtama’ fi al quarnayn al-thānī wa al-thālith al- hidjrī, (Uit het Duits vertaald door Sālma Šālīh), Bagdad/Beirut: Manshūrāt al-Djamal.

Hazm, Ibn (1995),

Tawq al-hamama. Fi al-‘ulfa wa al-ullāf, Beyrout: Dar al-Fikr al- Arabi (Vertaald in het Engels door A.J. Arberry als: *The ring of the dove. A Treatise on the art and practice of Arab love*, Online: <http://www.muslimphilosophy.com/hazm/dove/ringdove.html>).

Kamal, A. (1997),

Al-Da‘āra al-halal. Al-Mu‘assasa al-Haditha li-Azawādj fi Misr, al-Saudiyya wa Iran, Beyrout: al-Maktaba al-Thaqafiyya.

Leemhuis, F. (2001),

De koran. Een weergave van de betekenis van de Arabische tekst in het Nederlands, Houten: Fibula.

Mernissi, F. (2012),

L’Amour dans les pays musulmans. A travers le miroir des textes anciens, Casablanca: Le Fennec.

Talhaoui, F. (2005),

De nieuwe Marokkaanse wetgeving: de Moudawana gedesacraliseerd, de Shari’a dichter bij de moderniteit en gendergelijkheid, in: *Sampol (Samenleving en politiek)*, 12 (2), 40-47. (Ook online te raadplegen: <http://www.cie.ugent.be/CIE2/talhaoui1.htm>).

Yassin, Y. (1998),

al-Sulta fi al-Islam [autoriteit in de islam], Casablanca/Beyrout: al-Markaz al-Thaqafi al-Arabi.

Zubaida, S. (2011),

Beyond Islam. A New Understanding of the Middle East, London: I.B. Taurus.